

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Vallásunknak mai szereplése.

Nem régen egy rövid és szerény kis cikkben* azt próbáltam fejtegetni, hogy mennyire természetes az a körülmény, hogy a mi józan, felvilágosodott és humánus eszméink nem a nagy közönség, nem a tömeg vallása, hanem csak *kevéseknek* a tulajdona.

Ezt az egyszerű, kis közleményt most azzal a meggyőződéssel toldom meg, hogy a nagy kisebbség és látszólagos jelentéktelenség mellett is, melyet képviselünk a többi vallásokkal szemben, a világ kerekét és az emberiség érdekeit mégis csak a *mi* eszméink, a mi liberális keresztény tanaink és korlátokat nem ismerő humánus elveink viszik előre. Azt bármikor a világtörténelemből is tapasztalhatjuk — lapozzunk bár az ó-kortól végig egész a legújabb korig — hogy azt a bizonyos *lökést*, mely koronként előre vitte a világot, tudományos vagy vallás-erkölcsi szempontból, — sohasem a nagy tömeg és annak a szája íze szerint átalakult chablonos tanok, szokások és törvények hozták meg, hanem mindig ama *kevés*, vagy csak *egyesek*, kik *önálló* eszméikkel harcoltak. Tanubizonyosság erre egy Socratesnek. Jézusnak, vagy a hatalmas Luthernek működése; egy Galileinek vagy Kopernikusnak harczai, az elavult nézetekkel szemben.

Midőn pedig figyelemmel kísérem a *mai* kornak kiválasz-

* Unitárius Közlöny 1901. 2. sz.

tottait, akár a politikai, akár a valláserkölcsei, vagy tudományos téren nézzem őket, örömteljes megilletődéssel tapasztalom, hogy mindannyian *önkéntelenül* is a *mi* szabad eszméinkkel, a mi liberális keresztény hitünkkel harcolnak a közjóért, és ha győznek — azt juttatják diadalra!

Nézzük csak az ősz oroszországi profétát, Tolstojt, ki egész életét az emberiség javára, az elnyomottak fölemelésére, és a sötétség eloszlatására szentelte; kinek irodalmi művei korszakot alkotnak, és egyedül is nagyot gördítenek a világ kerekén, hogy vajjon nem a mi eszméinktől, a mi elveinktől áthatva küzd és dolgozik-e emberfeletti erővel még talán halálos ágyán is! És a midőn nyíltan kimondja, hogy csak egyetlen egy Istenben tud hinni, mert sem a háromságot, sem semmiféle természetfeletti csodát soha sem hitt, de annálinkább kötelességének tartja a krisztusi emberszeretetet minden erejéből gyakorolni és hirdetni, akaratlanul is nem a *mi* vallásunkat, az unitárizmust szolgálja-e?

Sőt még az összes keresztény vallások ellen tüntető Zola is, a francziák legszabadelvűbb írója, ki a mellett, hogy az evangélium *ellen* ír és nem veszi észre, hogy emberszerető tanai, valamint *számottevő* munkái a legbuzgóbb hirdetői Krisztus evangéliumának, a mi eszméinktől áthatva dolgozik. És midőn nem régen, ősz keresztény nemzetével szemben *egyedül* képviselte a krisztusi szellemet, és egyedül képes volt oly erőt kifejteni, hogy egy nagy igazságtalanságot még idejében megakadályozhasson — akkor is a mi liberális és igazságszerető keresztény hitünket juttatta diadalra.

De ne menjünk oly messze, hanem nézzünk vissza saját hazánknak legutóbbi éveire, és lehetetlen, hogy észre ne vegyük, miszerint minden újabb vívmány, törvény, mely az emberiség egyenjogosultságáért, a korlátok megszüntetéséért történt, és a melynek annyi és annyi ékesszavu profétája támadt, észrevétlenül és akaratlanul is, a mi szabadelvű vallásunknak szolgált elégtételül.

És midőn elő vesszük bölcsészeinknek és természettudósainknak modern munkáit, ott is csak a mi egy Istenséget valló szabad hitünkre találunk.

Meglehet tehát a mi, látszólagos „kis“ egyházunk, vallásunknak mai szereplésével elégedve! Mert ha nem is terjednek eszméink chablonszerűen, de föl-föl támadnak *önmaguktól*, nem ugyan a nagy tömegben, hanem *egyesek* szívében az emberek javára és az Isten dicsőségére.

Reánk pedig kevesekre nézve, kik *külsőleg* is a szabadelvű keresztény egyházhoz tartozunk, és nincs különbség *»belső hitünk«* és *»külső vallásunk«* között, nagy megelégedésünkre szolgálhat az a tudat, hogy azokat a magas színvonalon álló tanokat és eszméket, a melyekkel még a *mai* korban is csak *egyes* kiváló szellemek küzdik ki harcaikat az egyetemes egyház és nézetekkel szemben, a *mi* egyházunk már réges régen nyíltan és őszintén hirdeti.

És midőn mindezeket végig gondoljuk magunkban, bátran megnyugtathatjuk hitünk felől a kételkedőket és értünk aggódókat. Mert ugylátszik, hogy ez a mi *»dogma nélküli«* vallásunk mégis csak *»positív«* alapon nyugszik — az abszolút igazságon.

1901 július.

Perczelné Kozma Flóra.

Dávid Ferencz.

(1510—1579.)

A Dávid Ferencz neve a befejezett teljes reformatiót jelenti. Luther bátorsága és szónoki hatalma, Erasmus tudományossága, Servet liberalismusa összetalálkozott benne és érvényesült. Luthertől különbözött abban, hogy a liberalizmusban élete végéig hanyatlás nélkül haladott, Erasmustól abban, hogy a reformot nemcsak a tudományban, hanem az életben is keresztül-

viendőnek tartotta, Servetet mesterének ismerte a keresztény

vallás alaptételei és a biblia vizsgálásában, de az alkalmazásban szerencsésebb volt, mert rendelkezésére állott a szószék, az országgyűlés terme, a hazai sajtó és egy tisztult fölfogású, áldozatra kész ifjn fejedelem, egy ország nemessége és a jeles írók serege

János Zsigmond fejedelem föltárta a tért, Dávid Ferencz fölhasználta az alkalmat minden téren. Először is arra, hogy a vallás reformját nyugodt megfontolással úgy vigye keresztül, hogy az *egység* megmaradjon a hívők között.

Dávid Ferencz ereje legnagyobb az evangelium alapigazságai védelmezésében. Legkitartóbb a keresztény vallásba becsúsztatott tanok alaptalansága és tévelygései bizonyításában. Az igazság megismerése lehetséges, mivel Isten kijelentette magát az ő profétáinak és kijelenti mindenkinek. Csak egy a szükséges dolog: „el kell választanunk a betűt a lelki értelemtől, az árnyékot a testtől, a sötétséget a világosságtól.”

Ha most azt kérdezi valaki, mi a jelentősége Dávid Ferencznek a mai és a következő nemzedékek előtt? feleletünk im ez: példánykép az igazság keresése utáni vágy ébresztésére, állandóan ható jelszó a tovább és fölebb haladásra.

Dávid Ferencz történelmi jelentőségét a reformacio általános tartalmából kell kiolvasni. Ő bele lépett az európai vallásforadalom áradatába és azt páratlan kitartással, messzelátó széttekintéssel utba irányította egy olyan kibontakozás felé, a mely Magyarországnak első helyen s azután egész Európa tovább haladásának oly lendítést adott volna, a mely hatásában fölér a Luther-féle reformmal. Ezt érezte egész Magyarország és jól tudták ellenfelei. Csak a politikai helyzet megváltozása, János Zsigmond korai halála, a katolikus fejedelemségnek trónra lépése és a sajtószabadság megvonása, tehette lehetetlenné az eredményt. Azt az eredményt, a mely Magyarország vallásos életének a szabadelvőségben megadta volna azt a jelleget, melyet csak a XIX-ik száz adott meg.

Elteltekintve a részletektől, melyekben a kor durva szelleme, nyers irálya, harszias szenvedélye sok éles, kirívó, akkor is sértő, de most már az izléssel meg nem férő szavakat vett föl:

a Dávid Ferencz reformációi munkája a legnagyobb tiszteletet követeli.

Ez a tisztelet önként nyilatkozik meg a munkás férfi, a páratlan szónok, a nagyszivü lelkipásztor és a termékeny író előtt, de hódolattal és bámulattal vesszük körül, midőn látjuk, hogy barátai ellenségévé lesznek, hitrokonai félremagyarázzák, családi élete feldulva, teste betegségtől megtörve s mégis lelke nem veszíti el erejét. Hite megtartotta őt. mert a hit Isten ajándéka.

Az egyház kormányzásában püspöki tekintélyét érvényesítette, de a gyakorlati szervezés munkájára nem volt ideje. Talán nem is akart felekezetet szervezni, hanem csak tiszta vallást teremteni.

Nagyon szomorú és elszomorító volt életének vége, mert. kigunyolva, megalázva, börtönben senyvedett el, de mégis van ebben az életben költői vonás, a mely őt, a hőst megdicsőítve emeli ki a köznapiságból. Nagynak látjuk e kitartó, e megingathatlan harczosát az isteni igazságnak. Tisztelve emlegetjük nevét azért a fejedelmi kegyért, a melyet a kolozsvári kollegiumnak biztosított. Benne a tanár és a pap kartársai fölött kimagasló nagy, s most, midőn az unitáriusok az elvett, leégett és elhagyott régiék helyett új kollegiumot adnak át az ifjúságnak, mi Dávid Ferenczet abban az átszellemült alakjában látjuk legnagyobbnak, a melyben a tordai országgyűlésen dicsfénnyel övezve emelkedett föl és kimondta az unitarismus, nemcsak, akeresztény mivelődés és haladás alapigéjét: *a hit Isten ajándéka.*

Dávid Ferencznek természetes képe nem maradott fön. A költő-művész ecsete kellett, hogy kipótolja e hiányt. Kriesh Aladárnak sikerült egy profétai eszmény megteremtése. A tordai 1568 évi országgyűlés elébe állítja Dávid Ferenczet. A nagy igazságot kimondja: a hit Isten ajándéka. Az egész országgyűlést magával ragadja, az ország nagy részét magának hódítja. Elvének, az igazságnak.

Ebben a szeliden hódító, nemes, átszellemült alakban, égre szegzett szemmel jelenik meg az új kollegium disztermében,

fejedelme mellett. Ketten az egészszel szembe néznek és átölelik onnan a távol multból a letűnt három és félszázat. Átölelik és fölemelik, mert a késő unokák érdeme csak akkor teljes, ha méltóknak bizonyulnak a nagy elődökhöz

Ölelje át szellemök a mai és a jövő nemzedékek lelkét és gyujtson nekünk fényt, hogy lássunk, nézzünk és haladjunk előre.

(Az Unitárius Kollegium Irásban és Képekben.)

Boros György.

Az ifjuság és a Dávid Ferencz egylet.*

Az unitárius vallásos eszmék gyorsabb menetü terjedésének, a mi szellemünk szélesebb körü ragyogásának nem csekély hátrányára volt az, hogy egyházunknak a középiskolából kikerült ifjuságunk lelkében, az egyházas szellem ápolására, a vallási öntudat fejlesztésére sem eszköze, sem alkalmja nem volt. Akkor kellett ifjuságunkat a világias szellem teljes áradatának átengednünk, mikor annak lelke nemcsak a külső behatások iránt a legfogékonyabb, de maga is kutat, gondolkozik s keresi az irányt, melyet kövessen. Az így fölvetett irányt meg is tartja a pálya végeztéig. A lélek ezen önállóságra való törekvésében, hogy úgy mondjam, izmosodásában, az egyháztól és az egyház által képviselt vallástól semmi táplálékot nem kapván, egész pályájára az egyháziatlanság és a vallásos közöny veti reá árnyékát. Így történt meg, hogy társadalmunknak épen az az osztálya, mely műveltségénél, hivatali állásánál és szétszórodottságánál fogva a legtöbbet tehetett volna eszméink és szellemünk terjesztésében, nagy részben nem érdeklődött, vagy pedig ferde világításban mutatta be vallásunkat és hitelveinket. Vannak ugyan világi embereink között sokan, a kik apostoli buzgósággal s teljes öntudattal ápolják, védik és terjesztik vallásunk igazságait; de ezt vagy különösebb természeti hajlandóságuknak vagy pedig a szülői házzal való gyakori érintkezésüknek tulajdoníthatjuk. Mennyire más világításban állana vallásunk és egyházunk, ha az a szellem lengené át minden művelt unitárius ember lelkét, ha mindenik ott, a hova a gondviselés állította, egy-egy világító oszlop lenne, a ki a mi szellemünk fényét a maga tisztaságában terjesztené maga körül! Ugy vagyunk a vallással is, mint pl. a latin, görög nyelvekkel, vagy a magasabb számtani feladatokkal, melyeket az iskolában tanultunk, tudtunk, de mihelyt az iskolát elhagytuk, ezek is

* Felolvasott a Dávid F. Egylet közgyűlésén okt. 23-án.

egymásután párolognak el tőlünk s a végén mint távoli álomképek úgy tűnnek fel előttünk, kivéve természetesen azokat a keveseket, kik hivatásszerűleg foglalkoznak velük. Pedig nagy különbség van a vallás és a latin vagy görög nyelvek között! Azt nem kívánja a társadalom, hogy a syntaxis szabályait mindenki tudja, hogy Homert vagy Platont könyv nélkül recitálja, de azt igen is minden művelt embertől megkívánja, hogy vallása hitelveit, czélzatát, eszményeit, irányát jól ismerje, a vallási mozgalmakban részt vegyen s ilyen irányu kérdésekhez hozzászóljon, mert a vallás nemcsak a papság kincse, hanem az egész emberiségé. Szóval, a vallásos műveltség az általános műveltségnek egyik alkotó eleme, mely nélkül teljes nem lehet. Legyen valaki bármilyen képzett a tudomány akármely ágában, de ha vallásos műveltsége hiányzik, csak félember a társadalomban. A vallásos szellem varázsol életet, melegséget a társadalom minden osztályának munkásságába, elkezdve az utolsó kézi munkástól, föl az emberi szellem legkiválóbb képviselőiig.

A Dávid Ferencz egylet tehát magához és magasztos hivatásához nagyon is méltó dolgot cselekedett, midőn ifjuságunknak a maga kebelén *otthont* nyitott, melyben az anyai szeretet melegsége mellett a testvéries együttérzés áldásai sugárzanak; a midőn egy magasabb rendű *vallásos intézetet* teremtett, melyben alkalom nyíljék ifjuságunknak a maga vallási tehetségei kifejtésére s hozzászokják a vallás áldott levegőjéhez, mely később az élet küzdelmeiben is boldogsága forrásává lehet, a midőn *tért* engedett a kezdő szárnyak próbálgatására s az ifjui lelkekben rejlő vallásos erő kifejtésére és értékesítésére. Ha megnyitlak theologus ifjaink előtt a felsőbb tudományok csarnokai, méltó és illő, hogy világi ifjuságunk előtt is megnyíljék a vallásos munkálkodás mezeje. Ugy vagyunk meggyőződve, hogy ez is egy hatalmas lépés amaz irányban, melyben egyletünk nagy feladatait megoldhatja. Az ifjuság a jövő reménye. A ki az ifjuság lelkületét megnyeri, az a jövőt foglalja le a maga számára.

Azonban manapság, a mikor egyre szaporodnak azok a társulatok, melyek a vallás jelszava alatt éppen az ifjuságot akarják az egyoldalúság és sötétség szolgálatába állítani, a rosszakarát vagy a tájékozatlanság igen könnyen illetheti egyletünket is azzal a váddal, hogy ilyen irányban vetette ki hálóját. Egyfelől, hogy e vád már előre is elkerültessék, másfelől, hogy ifjuságunk is bizonyos irányt kapjon az új munkamezőn, azt kívánunk megmutatni, hogy minő munkára hívta el egyletünk az ifjuságot s milyen irányu munkálkodást vár tőle az új százév reggelén?

Megvallom, sokat gondolkoztam egy olyan jelige után, mely teljes mértékben fejezze ki a mi vágyainkat, reményeinket, törekvéseink célját, irányát, a mely tüntesse föl azokat az eszközöket is, melyeknek helyes használatától jövőnk diadalát várjuk, s melyet nyugodt lélekkel írhatok föl az ifjuság által kibontott lobogóra. De a legodaadóbb törekvésem után sem találtam megfelelőbbet, mint azt a régi jól ismert hangot: *hitzabadság*. Gondolatom szerint e szóban benne van minden, a mire nekünk szükségünk van és szükségünk lesz. Én tehát ma, a midőn sokfelől a békók zörgetését hallom, a midőn a sötétség próbálgatja fekete szárnyait, a midőn sokan bezárt szobájuk négy falán tul látni nem akarnak, s midőn a vallást leszállították arról a dicső magaslatról, a hová az emberiség kegyellete méltán emelte s önző célok szolgálatába kívánják állítani, a midőn a helyett, hogy a vallás segítségével a lelket Istenhez emeljék, azt a lélek lebilincselésére használják, . . . ma hirdetem a velünk érző és gondolkozó ifjuságnak, hogy emelkedjék föl a vallási szabadelvűség eszményi hegyére s ott lobogtassa a hitszabadság zászlóját. Mint mondtam, nem új ez a jelszó. Ez vitte Áriust az ellennel szembe elszánt mérközésre. Ezért részesült Servét a máglya fájdalmas dicsőségében. E jelszó alatt küzdött Dávid Ferencz egész életében. Ez lelkesítette az unitarizmus bátor bajnokait az ellenség üldözése közben s ez fog minket vagy előbb, vagy utóbb, ha hiven kitartunk mellette, győzelemre vinni. Épen azért, mert régi, ma talán nem kor- és divatszzerű. Lehet, hogy a mai kornak meginduló tusájában én is hallani fogom: „Barátom, mi módon jöttél ide, holott nincsen menyegzői ruhád,“ nincs méltó fegyverzeted. Én azért mégis hangoztatom e jelszót, mert azt tartom, hogy művészet, ipar, tudomány, kereskedelem, politika, szóval minden, a mi az emberi nagyság fokmérője lehet, szegődjék bár a divat szolgálatába s legyen kitéve a kor szeszélyes hullámzásainak; de a vallást, az őt megillető helyéről még akkor sem szabad e bizonytalan tengerbe dobni. Hirdetem e jeligét, mert ugy tapasztalom, hogy mennél ridegebb körülöttünk a világ s mennél vastagabb sötétség borítja a tájat: annál kedvesebb és nélkülözhetetlenebb az otthonunkban sugárzó melegség és világosság. Hirdetem e jeligét, mert az abban kifejezett cél, irány és törekvés mint fogalom össze van forrva a Dávid Ferencz nevével, kinek ismeretes jelszava: „A hit Isten ajándéka.“ Hirdetem e jeligét, mert erősen hiszem, hogy a mi komoly és törekvő ifjuságunk kellőleg megvan érve a hitszabadság áldásaira s nem ért félre engemet. Nem harczy riadót fujok az ellenkező nézetűekkel szemben s nem csatára akarom tüzelni a Muzsák

sergét, csupán az a czélom, hogy korunk lármájában a mi jelzavunk el ne vesszen s a sok ellentétes irány közt a mi régi vallási irányunkat el ne tévesszük.

Váry Albert.

(Vége köv.)

Pénztárnoki jelentés.

Tisztelt közgyűlés!

A lefolyt egyleti év, melynek pénzügyi eredményeiről akarok elszámolni, még 11 egész hónap sem volt s így a rendes évektől ennyiben különbözik. Azonban mégis örömmel jelenthetem, hogy jelen számadásunk nemcsak a rendes évi számadásoknál kedvezőbb, hanem meghaladja bevételeivel a megelőző évit is, mely év 14 hónapra terjedt, sőt az összes megelőző évek eredményeit is felülmúlja.

Évi összes bevételünk volt 2782 korona és 82 fillér, mely összeg a megelőző évi 2451 korona és 63 fillér bevételnél 331 korona és 19 fillérrel több. E többlet javarésze, mint a részletek mutatni fogják, a Központi Választmány által sikerrel rendezett háziestély jövedelméből van

Kiadásunk 2026 korona és 67 fillér volt, mely a megelőző évi 2744 korona és 41 fillér kiadásnál 717 korona és 74 fillérrel kevesebb. E kisebb kiadás részint onnan van, hogy a megelőző évi számadásban öt negyedév kiadása volt meg, minthogy egyleti évünk hosszabb volt a mostaninál, részint pedig onnan, hogy egyletünk lapját kisebb terjedelemben adtuk ki a megelőző évinél.

Az egylet jelenlegi vagyona 6322 korona és 56 fillér tőkésített alap és 642 korona 19 fillér rendelkezésre álló összeg, vagyis összesen 6964 korona és 77 fillér. Az alapszabályok értelmében a 6322 korona és 58 fillér elkölthetetlen alaphoz még csatolandó az ez évben befolyt alapító tagsági díjak összege, mely 100 koronát tesz és az évi bevétel 5%-je vagyis 139 korona és 14 fillér. Így az elkölthetetlen alap tenne 6561 korona 72 fillért. Egyletünk választmánya ajánlja, hogy tekintettel a lefolyt év kedvező eredményeire, ez összeghez adassék még 38 korona és 2 fillér és így a jelen közgyűlés határozatából az egylet tőkésített alapja emeltessék 6600 koronára.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjaiból	430 k. — f.,	a megelőző évben volt	502 k. — f.
Előfizetők	262 " 22 "	" " "	335 " 70 "
Fiók-egyletekből	669 " 21 "	" " "	609 " 28 "
Nyomatványokból	117 " 30 "	" " "	143 " 08 "
Kamatokból	277 " 86 "	" " "	417 " 17 "
Ajándékokból	235 " — "	" " "	65 " 20 "
Házi estély jövedelme	686 " 62 "	" " "	374 " — "
Alapítói díjakból	100 " — "	" " "	— " — "
Hirdetések díjából	— " — "	" " "	5 " 20 "
Más czimeken	4 " 50 "	" " "	— " — "

Összesen 2782 k. 82 f., a megelőző évben volt 2451 k. 63 f.

Ez adatok némi visszaesést tüntetnek fel a rendes tagok és előfizetők díjainál, mi azonban csak látszólagos. Ugyanis mult évi számadásunk legalább is egy negyed évvel hosszabb időről szólott, mint a mostani, a mennyiben 14 hónap bevételeit tüntette fel. Ezen kívül a fiók-egyletek is sok tagot nyertek meg azok közül, kik azelőtt a központba fizettek. Ily módon az újonnan alakult Budapesti Dávid Ferencz Egyletbe is igen sokan állottak.

Kamatok czimén a feltűnő különbség onnan van, hogy 5000 korona betáblázott kölcsön után egy félesztendei kamat, melyet máskor előre fizettek, még nem folyt be és deczember 1-re a kölcsön is felmondattott.

A kiadások költségei a következők:

Nyomdai költségek	1210.72 k,	a megelőző évben volt	1869.51 k.
Postai díjak	309.96 "	" " "	484.28 "
Tiszteletdíjak	244.— "	" " "	228.— "
Képek	16.91 "	" " "	54.48 "
Kiadói munkák	141.60 "	" " "	160.84 "
Jutalmak	20.— "	" " "	—.— "
Levelezés	11.72 "	" " "	11.06 "
Énekkar	15.— "	" " "	—.— "
Különböző czimeken	56.76 "	" " "	16.24 "

Összesen 2026.67 k, a megelőző évben volt 2744.41 k.

Évi bevételünk a kiadást 756 k. 15 fillérrel haladta meg, míg a mult esztendőben a kiadás volt nagyobb, mint a bevétel 292 k. 78 fillérrel.

Fiók-egyleteink a mult évi szép eredménnyel összehasonlítva, egy kis visszaesést mutatnak. Ezt azonban némileg kipótolta az ez évben alakult Budapesti Dávid Ferencz-Egylet.

A fiók-egyletek járulékai a következők:

Kereszturkői f.-e.	111.60 k.,	a megelőző évben volt	139.20 k.
Udvarhelykői "	109.20 "	" " "	108.— "
Maroskői "	38.40 "	" " "	75.80 "
Aranyos-Tordakői f.-e.	25.41 "	" " "	66.48 "
Toroczkói "	159.60 "	" " "	62.44 "
Háromszékkői "	—.— "	" " "	51.60 "
Abrudbányai "	47.40 "	" " "	41.— "
Felső-fehérekői "	19.20 "	" " "	34.80 "
Küküllőkői "	37.20 "	" " "	16.80 "
Ifjusági "	13.20 "	" " "	13.20 "

Összesen 561.21 k., a megelőző évben volt 609.28 k.

Azon nagyobb összegből, mely a toroczkói fiók-egylet részéről jelen számadásunkban szerepel, 51 kor. és 60 fillér még a múlt évi számadásra tartozott volna, mint azt múlt évi jelentésemben említettem is, de a késői beküldés miatt ez évi számadásunkra maradt.

A Budapesti Dávid Ferencz Egylet szintén a fiók-egyletek fizetési arányában küldötte el tagjaiért a díjakat t. i 90 tagért a szokásos 60%-et vagyis 108 koronát.

Hátralékosaink, mint a megelőző években, úgy most is nagy számmal vannak. E tekintetben egyes fiók-egyleteink hasznos szolgálatokat tettek, a mennyiben némely hátralékosainkat felkeresték és így a régi hátralékaikból is folyt be valami.

Ezekben voltam szerencsés megtenni évi jelentésemet s ezeknek alapján kérem a t. Közgyűlést, hogy engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjék.

Kolozsvártt, 1901. szept. 16-án.

Gálfí Lőrincz, D. F. E. pénztárnok.

A kegyelem hatalma.

Irta: Dickens.

A régi Lemberough meglehetősen csöndös város. Miért olyan zajos na? A néptömeg, mely a törvényszék épületét körülveszi, így zúg, zajong, mint a tenger mormogása; majd hirtelen örönrivalgásban tör ki.

West Jánost, a környék rémét, a híres rablót és betörőt elítélték.

— Mire ítélték? hangzott ezer torokból.

— Életfogytiglani számkivetésre! volt a felelet.

A távoli dombon egy gyerek állott, kinek fürkésző szemei aggodalommal figyelték a tömeget s a ki, mikor az ítéletet kihirdették, szméletlenül terült el a zöld gyepen. A betörő fia ez.

Mikor a gyerek magához tért aléltságából, késő délután volt. Egyedül volt a dombon. A tömeg zajongását az estharang elhaló hangja váltotta fel. Csönd volt mindenütt. Alig tudta megérteni, miért fekszik ott, olyan gyöngének és kimerültnek érezte magát. Fölemelkedett és körülnézett. Seholy senki, csak ezernyi ezer ember lábnyoma. Élete utolsó pár hónapjának emlékei felelevenedtek lelkében: atyjának lakóhelye, durva pajtásai, a gonosz tervek, melyeket akkor állapítottak meg, mikor atya őt ágyba parancsolta, éjjeli kirándulásaik, mikor álarczosan és fegyveresen indultak el, gyors visszatéréseik, atyjá elfogatásának hire, elvitele a városba, a törvényszék, a kihallgatás, a tárgyalás, az ítélet.

Az atya, bár durva és brutális volt, nem bánt rosszul fiával. De az árvák nagy és irgalmas Atyjáról a gyermek semmit sem tudott. Egyedül érezte most magát a világban. Boszu égett kebelében. A sokaságra gondolt, mely azért gyűlt össze az imént, hogy atya halálos küzdelmében gyönyörködjék. Szerette volna összetörni őket. Oh, ha férfi volna, ha mind meg tudná büntetni a nézőket, a rendőröket, a bírákat, az esküdteket, a tanukat -- különösen egyet közülök, egy Leyton nevű papot, a ki sokkal világosabban adta elő bizonyítékait, mint valamennyien. Oh, hogyha ezen az emberen bosszút állhatna, mert nélküle atyját nem ítélték volna el.

Hirtelen egy gondolata támadt — szemei pokoli gyönyörűségtől égtek. „Tudom hol lakik“ — szólta magában — a millwoodi paplak az övé. Oda megyek, ugyis besötétült már. Fel fogom gyujtaní a házát. Igen, igen, a tűzbe kell neki vésznie!“

Egy skatulya gyujtót könnyű volt szereznie és ez volt minden előkészülete.

Késő őszt volt már. Hideg szél vágott keresztül a letarolt fák ágai közt. West György fogai vaczogtak, rosszul védett tagjai majdnem megdermedtek a mint a Millwood felé vivő országúton előre sietett. „Szerencse, hogy olyan sötét az este; milyen nagyszerűen fogja éleszteni ez a szél a lángokat“ — gondolta magában.

Kilenczet ütött az óra, de olyan csönd volt, akárcsak éjjel tájban. Seholy egy lélek sem volt látható, a paplak egyetlen ablakában sem volt világosság. A rácsos ajtót nem merté kinyitni, nehogy a kilincszörgés elárulja. Nesztelenül mászott át a kerítésen. De alig szállt le a tulsó oldalon, mikor egy kutya hangos ugatása ijesztette meg. Hirtelen leguggolt egy szénaboglya mellé, lélegzeni is alig mert és várta, hogy vajjon melyik pillanatban ugrik rá a kutya. Nehány percz múlt el, mire meg mert mozdulni. Már csaknem elhatározta, hogy visszatér

Lamboroughba, de fázott, éhes is volt — azonkívül meg félt, hogy az asszony megveri, a miért oly soká kimaradt. Mit tegyen? Hova menjen? És a mint az egyedüliség, az elhagyottság érzése visszatért szívébe, fölemelkedett, kivette a skatulyát zsebéből és merészen elhuzott egy gyujtót a skatulyán. A gyujtó fellobbant, a gyerek gyorsan bedugta abba a boglyába, mely mellett állott. Egy kis ideig pislogott csak a láng s azzal — kialudt. György egyszerre megragadta az egész csomó gyujtót és meggyujtotta, de ebben a pillanatban a kutya ugatni kezdett. A rácsajtó kinyílt, léptek zaja hallszott, a gyufa kialudt, a fiu kísérletet tett a szökésre, de egy erős kéz vállon ragadta s egy nyugodt, mély hang kérdezte:

— Mi indíthatott ilyen bűnre?

Aztán hangosabban kiáltott, mire néhány falusi ember jött be segítségre, kik lámpákkal körüljárták a házat. Nem találtak büntársakat, semmi egyebet, csak egy marék félig kialudt gyufát. Mindezen idő alatt a gyermek remegett, iparkodott magát kiszabadítani az erős, de nem durva kéz szorítása alól, mely őt fogva tartotta.

Az emberek betértek a házba, oda vezették West Györgyöt is. Egy kicsiny, szegényesen butorozott szobába léptek. A pap lámpát gyujtott s a foglyot szemügyre vette. A fiu szemeit földre szegezte, mialatt Leyton szemeit halvány arczáról hiányos, rongyos öltözetére fordította, melynek lyukain átlátni lehetett sovány s a hidegtől és félelemtől remegő lábszárait. Mikor végre György feltekintett, az idegen olyan szomoruan résztvevő tekintettel nézett rá, hogy alig tudta elhinni, hogy valóban ez az az ember, ki az ő atyját számkivetésre juttatta. A tárgyaláson nem tudott arczába nézni és most oly barátságosan néz rá, a hogy soha még nem nézett rá senki. Rosz indulatai egyszerre mind eltűntek szívéből

— Olyan színben vagy, mintha el volnál éhezve — szól, Leyton — eredj közelebb a tűzhöz; leülhetsz arra a székre, mialatt én kikérdezlek és felelj igazat. Én nem vagyok rendőrbiztos, de könnyen a törvény kezére adhatlak, ha meg nem vallasz mindent, hogy jó utra térítselek.

György csak ott állott, rongyos kalapját reszkető ujjain forgatva, arczán annyiféle indulat tükrözött, hogy a jó pap ujra megszólította és pedig sokkal engedékenyebb hangon

— Semmi egyebet, csak jót akarok veled teenni, szegény gyermekem. Nézz rám és lásdd, vajjon hihetsz-e nekem. Ne félj. Csak nyomoruságod történetét akarom hallani, a mi ide hozott, hogy segítsek rajta, ha tudok.

A fiatal gonosztevő szívet ekkor fájdalom töltötte el. Ez

az az ember, kinek házát fel akarta gyujtani? A kit romlásba, talán halálba akart kergetni? Vagy talán közönséges pimasz ez, ki így akar belőle vallomást csinálni ki? De mikor e komoly, résztvevő arcra nézett, érezte, hogy nem az

Jer, fiam, mondj el mindent!

György evek óta nem hallott egyebet. mint esküvést, átkozódást és otromba tréfát s így teljesen el volt rontva, de lelkének jobb része nem volt mégis kiölve és ezen szavak ellensége szájából annyira meghatották, hogy összefogta kezeit, beszélni akart, de csak zokogni tudott. Könnyei oly rohamosan ömlöttek, fájdalma oly szenvedélyes volt, hogy idő kellett, míg lecsillapodhatott.

A fiatal bűnbánó csöndesen sirt már, mikor kopogás hallszott az ajtón és egy nő lépett be. A pap felesége volt, ki azt kérdezte férjétől, hogyan végzett a gonosztevővel a börtönben?

— Azt mondta nekem — felelte Leyton — hogy van egy fia, kinek sorsa jobban aggasztja, mint saját büntetése. És valóban, lelke annyira el volt foglalva az ifju sorsa által, hogy aligha megértette tanításomat. Megkért, hogy mentsem meg fiát attól az élettől, melyet ő folytatott és egy asszony czimét adta ide, hol gyermeke lakik. Én mindazonáltal a legszorgosabb keresés ellenére sem tudtam megtalálni a gyereket.

— Tudod a nevét? kérdezte az asszony.

— West György — volt a felelet.

E név hallatára a gyerek zokogni kezdett. Lélegzetét visszafogtva hallgatta az értesítést atyja utolsó óhajlásáról, melyet a jótevő pap teljesíteni akart. Felállott, az ajtó felé rohant és ki akarta nyitni Leyton hangos szóval tartotta vissza:

— Ne szökj meg!

— Nem maradhatok itt; nem tudom elviselni a tekintetét. Bocsássanak el!

A fiu ezt magán kívül mondta és menni akart.

— Miért, én csak jót akarok tenni veled!

Ujabb könnyár ömlött végig arczán és West György zokogva mondá:

— A mig engem keresett, hogy segítsen rajtam, én föl akarsam gyujtani a házát. Nem viselhetem el ezt.

Ezzel térdre roskadt és mindkét kezével elfödte arczát.

Hosszu szünet volt, mert Leyton és felesége ép úgy meg voltak hatva, mint a gyermek. Végre a pap szólalt meg:

— És mi ösztönzött téged ilyen bűnre?

A gyermek megmozdult, kissé habozott és aztán elbeszélte a történetet: elmondta fájdalmát, szegyenét, bánatát, melyet apja borzasztó sorsa miatt érzett és haragját, melyet a tömeg

ujongása hallatára érzett; majd elmondta eszméletlen állapotából való magához térését, bosszuvágyó szomját és kísérletét, melylyel azt ki akarta elégiteni. Gyermeki egyszerűséggel beszélt, a nélkül, hogy igyekezett volna elnyomni felindulását, mely az elbeszélés folyamán támadt keblében.

Mikor bevégezte, az asszony enyhe szavakkal fedte meg. A hang uj volt előtte. Zavart gyöngédséggel nézett jótévőire. Megcsókolta Leyton asszony kezét, aztán illemtudóan lépett jótévője elé. Ugy nézett körül, mint a ki álmodik és fél a felébredéstől. Kábult lett és inogott. Egy szófához vezették és Leyton, meg felesége ott hagyták őt.

Nemsokára ételt hoztak és mire összeszedte magát, Leyton visszatért a szobába és szép, felemelő dolgokat beszélt neki, melyek ujak voltak az elhanyagolt gyermekre nézve: a nagy, szerető Atyáról, arról, ki a szegényt, nyomorultat ép úgy szereti, mint a gazdagot, előkelőt és boldogot. Beszélt neki az isteni kegyesség hatalmáról és erejéről, mert a mint mondták vala: „Boldogok a kegyelmesek, mert ők is kegyelmet nyernek.“

Ezt a történetet Leytontól hallottam, mikor egy májusi napon meglátogattam. West György azután első földmives lett egy szomszédos faluban s egyike lett a legtehetősebb és legtiszteltebb embereknek a vidéken.

Angolból fordította: **Barabás Ábel.**

Tagart kisasszony beszéde az uj kollegiumban

— 1901. szept. 8. —

Főtisztelendő püspök úr, barátaim és unitárius testvéreim. Végül elértük utazásunk célját és most valóban nagyon boldognak érezzük magunkat, hogy itt ebben a nemes épületben állhatunk, a mely Kolozsvár épületei közül magasan kiemelkedik. Ez emlékoszlopa az unitáriusoknak, a nevelés ügye és a minden nevelés fölött álló, az unitárius papnevelés ügye iránti érdeklődésüknek. Kivánom, hogy azoknak, a kik itt nyerik nevelésüket, legyen széleskörű befolyásuk Magyarországon és váljanak a legnevesebb polgáraivá.

Még emlékezem, hogy a mikor a régi kollegiumot és tanári székeit veszély fenyegette, az én szegény néhai atyám hozta volt az első pénzsegélyt 1858-ban rokonszenvünk jeléül. Ez az emlék hozott most ide, hogy kifejezzük üdvözetünket ezért a gyönyörű és czélszerűen rendezett épületért.

Atyám után több jeles lelkész látogatta meg u. m. Steinthal,

Taylor J. J., Ierson a Brit és Külföldi társulat titkára, a kik azután hamar meghaltak.

Ezt a kirándulást az „Unitárius nők Társasága“. „az Unitárius munkások Egyesülete“ tervezte. Nem kis nehézséggel járt e társaság összehozása, a mely itt hálával és örömmel tesszen tanúságot a magyar unitáriusok s különösen a budapestiek és kolozsváriak szívélyes közreműködéséről, mi nélkül ez a kirándulás lehetetlen lett volna.

Valamint a magyar unitáriusok üldöztetést szenvedtek a multban, ugy az angol unitáriusok elődei is a puritánok és dissenterek a Cromwell idejében. Mi is ugyanazon ösvényen jártunk!

Jelenleg a legszívélyesebb üdvözlöt hozzuk az angol nőktől a magyar nőknek és leányoknak. Meleg üdvözlöt hozunk a Britt- és Külföldi unitárius Társulattól az új kollegium megnyitására.

Mi most itt újból kezet fogunk és Önökkel együtt és egyszerre lépünk ki előre. Szemünkkel egy nagyobbszerű és még egységesebb jövőbe tekintünk! Isten áldása legyen rajtunk!

Egy unitárius leány szavai az ifjusághoz.

A Tagart kisasszony fennebbi beszédét szépen egészítik ki Fangh Erzsébet kisasszonynak az unitárius leányok lobogója átadásakor mondott következő szavai :

A lobogót átadjuk az új kollégiumnak azzal az őszinte óhajtással, hogy annak ifjusága fennen hirdesse sok, számtalan év mulva is a „Muis et virtutibus“-t, mely jelmondat ne csak a zászlón ragyogjon aranyos betűkkel, de legyen bevésve kitörülhetetlenül minden ifju szívébe, lelkébe, párosulva azzal a másik két igazmóddással, buzdítva rendithetetlen hitre, mely hegyeket mozdít, tanítva tudományra, mely az élet kútfeje. Legyenek azok, kik e zászló körül csoportosulnak a régi görögökhöz hasonlóan bátrak, a harcban biztosak, komolyak a tudásban, kutatók, világosságot terjesztők e sötétben, lelkesülők a művészetért, férfiasak ha kell paizszsal és lándzsával kezükben, de gyöngédek, nemesszívűek a lant hurjait pengetve. Váljanak családjuknak, egyházunknak, hazánknek díszére, büszkeségére. Legyen e zászló a tudomány, a hit, a szeretet symboluma, melyet a jövőbe vetett rendithetetlen hittel, reménnyel nyujt át az unitárius kollegium ifjuságának a magyar leányok kis serege.

Fangh Erzsébet.

Kozma Ferencz.

Az ős székely erőknek szerencsés összpontosulása. Kitartó előrelátással, fontolgató gyors elhatározással, végrehajtó körületekintéssel. A kellő időben nemcsak bátor, hanem heves is tud lenni. Mindig tervez, gondolkozik és intéz, de ilyenkor a nyári folyamhoz hasonlít, a mely rendes medrében leülepedve, mérséklettel halad a mezőkön, rónákon s észrevétlenül végzi állandó munkáját. Azt hinné a szemlélő, hogy csak olyan hivatalnok ő is, mint a többi, legfennebb kevesebb az „elintézetlen aktája.“ Csak akkor kezdi észrevenni a hivatalnokban az erős munkást, a mikor hallja, hogy az ország összes tanfelügyelői között a legjobb egy-kettő között van.

Csak akkor kezdi méltányolni benne a jeles vezért, mikor

látja, hogy az ország egyik legerősebb tanító testülete komoly tisztelettel adózik neki, méltánnyalással fogadja nemcsak tanácsait, hanem utasításait és rendeleteit is.

A hivatalon kívül, a személyes érintkezés, intézés és vezetés, szerintünk legerősebb oldala. Itt nyilatkozik meg talentuma a maga teljes egészében. Itt látszik meg, hogy Kozma egy philosophus gondolkozó fő, a ki állandóan figyelemmel kíséri nemcsak szaktudománya haladását, hanem az uralkodó eszmék áramlatait is

A tanulókör hevében megmutatta, hogy költői hajlama nem közönséges írói erővel párosul. A papi pályára elkészülvén, megszerezte ifju lelkének azt a szerencsés egyensúlyt, a mely a férfi munkáján állandóan észrevehető. Külföldi tanulmányai-val a theologia, paedagogia és philosophia köréből gazdagította magát.

Egy pár évig segédlelkész volt Kolozsvárt, azután tanár lett a székelykereszturi unitárius gymnasiumnál, honnan harmincz éve kineveztetett a székelykereszturi fiuképezdéhez tanárnak, majd igazgatónak. Innen jött át Kolozsvárra tanfelügyelőnek. Már 30 éve a tanügy embere, de nem az évszám, hanem a munka látszik e szép hosszú időből. Az a munka, a mely közbecsülést eredményez.

Nemcsak jó államhivatalnok, hanem jó unitárius is. A millenium alkalmával Budapesten az unitárius nemzetközi konferencián tartott felolvasásával: „a lelkész hivatás jelentőségét egyházi, társadalmi és nemzeti szempontból“ oly derekason rajzolta, hogy méltán keltett feltűnést. Az egyházi gyűléseken részt vesz. Nem sokszor, nem is sokat beszél, de mindig tapintattal, higgadtan és meggyőzőleg. Olyan szerencsés szónok, hogy ritkán téveszti el a hatást, pedig nem könnyen tör ki belőle a hév. Mikor a szükség parancsol, nemcsak erély, hanem tűz is kerül hangjába.

Az új kollegium körüli munkában mint felügyelő gondnok és bizottsági elnök nagyon sokat dolgozott, fáradott és töprengett. Ez a szép épület az ő érdemeit is hirdeti.

A fölavató ünnepélyen Kozma volt a főszónok. Klasszikus szépségű beszédet tartott, melyből sugárzott az eszme, melynek

minden íze szabatosan összeillett, mint egy görög oszlop tagjai, melynek hangulatát magasztossá tette a bibliai keret és az egészet nagyhatásúvá a szónoki lendülettel teljesített előadás. A helyzet magaslatán állott. Tündökölt ereje, mint gondolkozónak, hódított hite mint vallásos embernek, és magával ragadott reménysége mint paedagogusnak. A nagyszerű új iskola felelősségét profétai tüzzel véste bele a tanári kar szívébe, nehogy valaha egyis elfeledje, mi nagy szerencse egy ily drága és szép, s a mellett fölötté kényelmes épületben tanítani. Lehetetlen volt meg nem érezni minden tanárnak, hogy Kozma a gondnok a nemzetét féltő, a nevelésért élő-haló paedagogus szívéből szólott.

Jubileumának jobb alaphangot, a személyét ölelő tiszteletnek szilárdabb alapkövet, nem lehetett volna találni annál a beszédnél.

Igy hát nekünk ezzel is több az okunk arra, hogy Kozma Ferenczet ünnepélye alkalmából melegen üdvözljük és kívánjunk neki minden jót.

A kolozsmegyei tanítótestület okt. 23-án egy megható, egyszerűségében tündöklő szép ünnepélyt rendezett Kozma Ferencz tanfelügyelő 30 éves működése alkalmából. Nemcsak a város, nemis a megye, hanem az ország tanítóinak volt ez az ünnepe. A tisztelet és a szeretet áradozott a derék férfi körül. Mi is megragadjuk ezt az alkalmat tiszteletünk nyilvánítására.

Boros György.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban.

Pályamű. Irta Barabás István.

— Folytatás. —

III

1860—1870.

A társaság eddig részint anyagi helyzete, részint pedig a kezdet nehézségei miatt csak szűk határok között mozgott. Tulajdonképpen önképzésről itt még nem lehetett szó, mivel a könyvtár gyarapítása és egy néhány szaklap beszerzése a társaság erejét

teljesen fölemésztette. Az 1861. évben azonban már szélesebb alapra fekteti az egyeslet munkásságát. Mint szónoklattal foglalkozó emberek csakhamar belátták, hogy egyes jelesebb beszédeknek és költeményeknek előadásával, mennyire fejleszthetik irányukat és előadó képességüket.

Ennek alapján hozzák azt a határozatot, hogy »ezek után a Theologusok társasági gyűlésekben is szavallások történjenek, de csakis egyházi színezetű és tartalmu beszédek és versek.*

Nemsokára gyász éri a társaságot, Barabás Imre alapító tag elhunytával, ki felett az emlékbeszédet Szilágyi Ferencz, a társaságnak, akkori időben, egyik legnunkásabb tagja tartja. Ebből az alkalomból hozza a társaság azt a határozatot, hogy ilyen s hasonló esetek alkalmával elmondandó beszédek megörökítésére »Beszédtár« szerkesztessék.

Ugylátszik azonban, hogy ez a határozat nem hajtott végre, mert a jegyzőkönyvek sehol sem tesznek említést a füzet beszerzéséről s így az elhunyt pályatársak felett mondott beszédek az idők folyamán elvesztek és csak az »Egyházi Lap«-ba, vagy a gymnasiumi ifjusági »Emléktárak« czimű gyűjteményébe beadott dolgozatokból maradt fenn néhány példány. A következő években mind közelebb és közelebb jut a társaság a teljes kialakuláshoz. A mellett, hogy a könyvtárt minden évben gyarapítják, jövedelműkhöz mérten pár munkával, jutalomtárgyak kitűzésével is igyekeznek a tagokban a munkakedvet felébreszteni. A legelső díjat Pap György theologus, a »Summa Universiae« kéziratának egy kötetét tűzi esketési agenda írására.** E könyvet Molnár Miklós papnöv. nyerte.***

A tágsági díjak beszédese, ugy látszik, mindig csak kellemetlenséggel járt s jegyzőkönyveink lépten-nyomon panaszkodnak, hogy a sok hátralék miatt — mivel tőkepenzük nincsen — a társaság nem tud kellőképpen haladni. E miatt 1864-ben egy határozatot kénytelen hozni a társaság, hogy a »talán megilletődött szívü restansok« köteleiségeiknek eleget tegyenek.****

A felszólítás nem nagyon hathatta meg a tagokat, mert habár ez évben a tagok száma 37, mégis csak 22 o. é. frttal zárnak s abból is 14 o. é. frt hátralék.

Mindezen körülményeknek daczára is a társaság szépen halad a fejlődés útján. A társaság czimét is — a mely eddig hol »Theologiai könyvtár«, »Oivasó társaság«, »Könyvtár-társaság«, hol meg

* Jegyzk. 1861. 5. p.

** Jegyzk. 1863. 12. p.

*** Jegyzk. 1863. 22. p.

**** Jegyzk. 1864. 41 p.

»Theologiai Társulat«, »Theologusok társasága«, vagy »Theologusok olvasó egylete« név alatt szerepelt — szabályozzák. 1864. szept. 10-én veszi fel a társulat »Theologiai önképzőköri egylet« czimet.*

Az »Olvasó törzsaság« és »Önképző-kör« még most két különálló társulat s míg az olvasó társaságnak az intézet minden hallgatója kötelezett tagja, addig az önképző-körbe való belépés kinek-kinek szabad tetszésére bízott. Az az intézkedés, hogy a könny-tár tagjai az önképzőkörbe is kötelesek belépni, csak későbbi időben tétetik.

Az önképző-kör a társaságnak csak fiókja s először alig 3—4 tagja van, kik magasabb önképzés után vágyódva, a társaság kebelében külön szövetkezetet alakítanak. E lépésük indokolásául felhozzák, hogy »Európa theologusai s úgy minden tudósok ma vallási eszmék és elvek kitisztázási mezején, mint vívó leventék, egymással küzdenek az ész fegyverével s nemsokára küzdenek a nagy elmék s ki talpraesettebb igazságot, tisztább hitczikkeket állít elő, az lesz a kor hőse s végre győztes is. Mi is, ha szabad annak nevezni magunkat, e tábor rekrutái vagyunk s hogy bár egy vagy kettő is közülünk oda képezhetné magát, hogy ellenünkkel megküzdhessen és babért arathasson, határoztuk, hogy alakítsunk egy theologiai önképző-egyletet.«

Az egylet programjába a rendes szaválásokon kívül felveszik a beszédek szabatos elmondását, bibliai helyek fololvasását, megtanítását és az írásbeli dolgozatok elbírálását is.

Ez irányban a működést az önképző-kör mint ilyen 1865—66. évben kezdi meg.

Mindeddig az egyletnek még nem volt alapszabálya, a minnek hiánya a fejlődés menetén nagyon is érezhetővé vált. S miután a tagok fegyelmezése törvények nélkül lehetetlen volt, Kelemen Albert indítványára 1867-ben egy bizottságot küldenek ki javaslatlételre.**

A bizottság deczember hónapban benyújtja javaslatát, mely szerint az *egylet czélya* általában: »*theologiat művelödes eszközeinek megszerzése és a theologiai önképzés.*«

»Részszerint pedig:

1. Magyar, sőt akár idegen nyelven irt szabad szellemü szakkönyvek szerzése és azoknak — a szabályok értelmében — közös használata.«

»2. Theologiai ismeret növelese és tisztázása, a megszerzett könyvek olvasása, közös értekezés, eszmecsere, sőt vitatkozás által.«

* Jegyzk. 1864. 5 p.

** Jegyzk. 1867. 10. p.

»3. A theologiai tudományok bármely ágába vágó dolgozatok készítése, fordítása idegen nyelvből.«

»4. Az ész kimivelése és ismeretszerzés mellett erkölcsös élet s mély vallásosság megszilárdítása «

»5. Szóval méltónak lenni a *theologus nevezetre*.«

»Ezekből következik, hogy mindannak, a mi a keresztény erkölcsiséget veszélyeztetné — egyletünkben nincs helye.«*

E néhány irányelv alapján szerkesztetett meg aztán az első alapszabályzat, a mely azóta számos módosításon ment át. Valószínűleg ez volt az egyletnek első alapszabálya, mert mint a bevezetésben mondják; »mi nem tudunk semmit arról, hogy előbb is lettek volna törvényeink, sőt még sohase is láttuk azokat.«**

Nem is lehetett semmiféle törvényük, erre mutat az a körülmény is, hogy a szabályokat csak az eddig hozott jkvi elvi határozatokból állították össze.

Pár éven át csendesen halad az egylet megkezdett útján. A jövedelem nagy részét könyvvásárlásra és szaklapok előfizetésére fordítja. A »Prot. Egyh. és Isk. Lap«-nak kezdettől fogva előfizetője. Két fontos mozzanat említendő még a 60-as évek multjából.

Az egyik a rendes vitatkozó gyűlések behozatala,*** a mi az önképzőkör munkakörében ma is igen fontos helyet tölt be, és a másik az egylet jóltevőinek örökös tiszteletbeli tagokká választása. Első tiszteletbeli tagok: Kriza János püspök, Ferencz József és Simén Domokos theologiai tanárok, kik többrendbeli pénz- és könyvadományaikkal s jóindulatu utmutásaikkal járultak hozzá az egylet anyagi és erkölcsi felvirágoztatásához.****

(Folyt. köv.)

A Protestánsok az unitáriusokról és egymásról.

Báró Prónay Dezső az unitáriusokról.

A Protestáns Irodalmi Társaság f. évi közgyűlésén, Miscolczon Báró Prónay Dezső ev egyh. főgondnok egy szép és magasrendű beszédet tartott. A láthatlan egyház fogalmát fejtegette s ennek fogalmkörében kereste az egységet. Beszéde vége felé így folytatja: „Ha a láthatlan egyházzal való tanalkalmas arra, hogy áthidalja, avagy legalább mérsékelje az ellentéteket külső szervezetükben és tanaikban egymástól távo-

* L. Alapszabályok I. r. 1867—68.

** Alapszabályok Bevezetés.

*** Jegyzk. 1868. 37. p.

**** Jegyzk. 1868. 31. p.

labbb álló egyházak között, mennyivel inkább keltheti fel ez a tan a közösség érzetét, egymással közelrokon evangéliumi prot. egyházak között.

„Mennyivel inkább utalhat minket ez a tan arra, hogy tegyünk tanúságot a szellemi közösségről azon egyházak között, a melyek, habár egymástól függetlenül és önállóan, de a reformatio közös talaján fejlődtek, melyek egy kornak és azt a kort jellemző közszellemnek jelleményei. A prot. egyházaknak sem szervezetét, sem benső vallásos életét nem érinti a Prot. Irod. Társ. körében való együttes működés. A Prot. Irod. Társ. csak tért nyújt a közös működésre, de ha ezt a tért elfoglaljuk, azáltal képessé tesszük az egyházakat arra, hogy az együttes munkálkodás által kifelé erősebbek lévén, kevesebb támadásnak is legyenek kitéve. Az együttes működés képessé teheti a protestantizmust arra, hogy terjesztője legyen e hazában a prot. közművelődésnek. E társulat fokozottabb irodalmi munkásságával, fokozná a protestantizmus társadalmi jelentőségét.

„E társulat célja, hogy a protestantizmus elfoglalhassa azt a helyet e hazában, a melyet valamikor, mint a nemzeti irodalom főtenyezője elfoglalt. A Prot. Irod. Társaság egyik főfeladatává tette az egyháztörténetnek mivelését is. Ennélfogva méltán utalhatok bizonyos történeti jelenségekre. A mint a protestantizmus hazánkban elterjedt, a szoros értelemben vett Magyarországon idegen befolyások is érvényesültek, sőt emelkedtek tulsulyra azzal szemben is. Ez idegen befolyások tulsulya alatt fejlődtek a viszonyok a szoros értelemben vett Magyarországon. Ellenben Erdélyben a magyar szellemnek idegen politikai hatalom befolyástól mentes alakulását látjuk a reformáció hatása alatt. Ott alakul meg a négy törvényesen bevett vallás rendszere, ott lép életbe a vallásszabadság olyan mértéke, a milyennek párját azon korban alig lehet találni, ott követnek — hogy újabb műszóval éljek — olyan egyházpolitikát, a melyet azon korban Európában alig találunk. A hazai reformációk egyik jelentőségteljes eseménye, hogy Erdélyben az unitárius vallás is a törvényesen bevett vallások közé lett iktatva. Az unitárius egyház a történeti jelleményeknél fogva a magyar protestantizmushoz tartozik.

„Tényezője ez is a hazai prot. közművelődésnek. Ezért engedjék meg nekem, azon, talán csak egyéni szerény óhajtság kifejezését, hogy a protestáns tudományos irodalmi munkálkodásnál, miként az e társulat megalakulásának előkészítésénél feltételeztetett, az unitárius egyháznál levő jeles erőket se nélkülözzük. A magyar protestantizmus napjainkban arra van utalva, hogy kifejtsé egész erejét. A magyar protestantizmus

arra van utalva, hogy a multban saját körében felmerült félreértéseket felejtse. A magyar protestantizmushoz tartozó egyes egyházak szervezete elég szilárd arra, hogy az teljesen érintetlen maradjon az egyházak érdekében álló közös munkálkodásra való szövetkezés mellett. A magyar prot. egyházaknak egymástól nincs mit félteniök. Egymástól tanulhatnak mindnyájan. A láthatatlan egyház tagjainak érezhetik magokat mindannyian. A Prot. Irod. Társaság legyen terjesztője a tudománynak e hazában, ápolója a hitnek, főtartója annak a protesáns felfogásnak, hogy a tudomány és a hit nem ellentéte, mert egymást föltételező és kiegészítő nyilvánulásai ezek az emberi léleknek. A hitnek és tudásnak van közös alapja: az öntudat.

„A Prot. Irod. Társaság munkálkodik a tudomány és a vallás érdekében. Munkálkodik a láthatatlan egyház, vagyis az igazi keresztyénség szellemében. Munkálkodik szeretetben “

Erre a beszédre a *Debreczeni Prot. Lap* ily megjegyzést tesz: „Az egyéni véleményt ép oly őszintén tiszteljük, mint magának br. Prónay Dezsőnek nemes egyéniségét és magas egyházi állását. — Tiszteljük tehát, bár nem osztjuk azt az egyéni véleményt is, mely szerint az unitáriusok szintén beveendők lennének a Magyar Prot. Irod. Társaságba. — De kifogásunk van, és pedig erős és jogos kifogásunk a hely és az alkalom ellen, a hol és a mikor br. Prónay Dezső ez egyéni véleményének hangot adott. — Sietünk a nyilvánosság színe előtt is, — mert ott nyomban a körülményeknél fogva lehetetlen volt, — ellenkező véleményünket hangoztatni s a leghatározottabban és ünnepélyesen kijelenteni, hogy Társaságunk jövőjére és virágzására nézve minden oly kísérletet veszedelmesnek és végzetesnek tartunk, mely az unitáriusoknak Társaságunkba való befogadását czélozná. — Más a láthatatlan egyház, az ekelesia invisibilis, megint más a Magyar Prot. Irodalmi Társaság. — Amabban igen jól megférünk, ugy a róm. katolikusokkal, mint az unitáriusokkal együtt, emebben pedig éppen ugy nincs helyök az unitáriusoknak, mint a hogy nincs a róm. katolikusoknak.“

A budapesti *Protesáns Egyházi és Isk. Lap* tudósítója ezeket mondja:

„Már a diszgyűlést, sőt a miskolczi gyűlést megelőzőleg szállongott a levegőben az a hir, hogy Prónay az unitáriusok befogadása érdekében fog szólani. Ez a szállongó hir, valamint Prónaynak erre vonatkozólag tényleg kijelentett egyéni óhaj-tása azonban, ugy vettük észre, igen vegyes érzelmeket keltett. Azok a körök, melyek a társaság megalakulásakor huzódoztak az unitáriusok befogadásától, most is kedvetlen érzéssel fogadták

Prónay óhajását, s nem lehetetlen, hogy ellenző szempontból még komolyan szóvá is fogják tenni. A nélkül, hogy a kérdés tárgyalásába belemenni akarnék. megvallom, hogy a társaság érdeke szempontjából nem tartom szerencsésnek a kérdés felvetését, esetleg komolyabb szóba hozatalát. Irodalmi Társaságunk most kezd egy kis lendületet venni. Még csak most osztogatja azokat az aggodalmakat, a melyet a vezetőséggel szembe. támasztottak a református és az evangélikus egyház némely körei és kerületei. Még csak most, vándorgyűlései által olvasztgatja a közönyösség és az előítéletek jégkérget és forrasztja össze a régebben meglehetősen ellentétben állott elemeket. Ilyen körülmények között igazán kár volna újra szőnyegre hozni az unitárius kérdést és azzal olyan vitát kelteni, a mely belső bomlást hozhatna létre a társaság kebelében. Igen-igen, meg kell gondolni, hogy az unitáriusok befogadása mellett esetleg elérhető nyereség felérne-e azzal a veszteséggel, a mely ennek folytán a most meglevő tagok egy s talán jó nagy részének elhidegülésében, vagy éppen a társaságból való kilépésében bekövetkeznék? Egyéni véleményem szerint a nyereség korántsem állana arányban a veszteséggel; azért legjobbnak tartom, ha legalább is ez idő szerint, az unitáriusok befogadását csak mint Prónay egyéni óhajását tekintjük, magát a kérdést pedig nem vesszük a komoly tárgyalás zöld asztalára.

H. I.

Ezeket a protestáns nyilatkozatokat a miskolczi gyűlés alkalmából olvasóink elébe tártuk. A milyen magasrendű a Br. Prónay fölfogása, olyan szűklátásra vall a többi, de hát, kinek a milyen kalapja van, olyannal köszön.

Tarcsafalvi Pál.

A magyarországi unitárius lelkészi karnak egy tisztos, ősz tagjával ismét kevesebb van, Tarcsafalvi Pál mészköi lelkész, életének 71-ik és papságának 41 ik évében elhunyt.

Egyszerű, székely szülők gyermeke volt. A lelkészi pálya tövises útján, mint az Urnak hű vitéze futotta meg földi életét.

Szigoru kötelességtudás, családjának önzetlen szeretete jellemezték őt. Hivatásának betöltése volt legnagyobb gyönyörűsége, mely elfeledtette vele a legnehezebb gondokat is.

Soha készületlenül nem állott föl a szószékbe. Neki a munka nem teher, hanem áldás volt. Még betegségében is híven teljesíté teendőit, míg az emésztő fájdalmak el nem némitották.

Terhes családját híven ápolta. Mint lelkész és családapa, egyaránt bölcs, szeretetreméltó volt. Hívei a rajongásig szerették.

Nemcsak a szószezből fogadták el intéseit, hanem künn a mindennapi életben is követői voltak.

Tiszteletet parancsoló megjelenése, jóságos tekintete, tiszta szivből eredő szavai mindig a legkellemesebb hatást gyakorolták hallgatóira.

A jó tanácsokat nemcsak szavakkal adta, hanem tetteivel is érvényt szerzett szavai igazságának.

Halálát mélyen fajlalgják, kik ismerték őt. De ha elköltözött is a földről, emlékezete élni fog hallgatóinak lelkében. Erdemei, a hű munkásság és szeretet, bizonyára megtalálják méltó jutalmukat a kegyeletes emlékezetben.

Hód-Mező-Vásárhely.

Gálffy Zsigmond.

Egy unitárius pap önvédelme ezelőtt 333 évvel.

Írásimnak, (*könyveimnek*) nyomtatására ez ok is indított, hogy sok káromlásokat és szidalmakat hallottam az igaz tudomány ellen, melyet sok bölcs lelki pásztorokkal egyetembe Istennek ajándékából itt Kolozsvárott három esztendőből fogva hirdettek Azoknak patvarok ellen akartam távol való embe-reknél megmentenem tudományomat. Jóllehet pedig tudom, hogy soha az irigyektől és emberrágalmazóktól magamat meg nem óhatom, de mégis azon kérem az együgyü keresztényeket, hogy aféléknak beszédeket be ne vegyék, hanem hallják, avagy olvassák ezt a tudományt, melyet vallok. Ezt mondom a többi keresztény tanítóknak is a tudományokról és írásokról, kikkel egy értelemben vagyok.

Sok patvarokról emlékezhetném az iránt, melyekkel engemet a többi tiszteletbeli uraimmal és társaimmal egyetembe terheltek és most is terhelnek mind itt Erdélyben s mind magyarországba, de ha a mi fejünk, a Krisztus Jézus, békével szenvedte minden ő rajta lett szidalmat és gyaláztatot, mennyivel inkább minékünk, ő tanítványainak és szolgálóinak meg kell magunkat aláznunk, hogy Krisztus urunknak példájával és a Szent-Istvánéval egyetemben imádkozzunk érettük, mert nem tudják mit művelnek.

Basilius István

kolozsvári unitárius pap 1568-ban.

II. József az ereklyék tiszteletéről.

Egyik evangélikus lap közli: „Ismeretes az a legfőbb római templomban dívó, az egyszerű embert a valódi áhitattól az érzéki, valótlan és külsőhöz vezető, a nemkatholikusoknak pedig gúnyra okot szolgáltató visszaélés, mely szerint szobrok és képek különös ruházattal, ingekkel, harisnyákkal, cipőkkel felruháztatnak, parókákkal diszittetnek, arany, ezüst és más szivekkel, lábakkal, kezekkel, gyűrűkkel stb. tele aggattatnak. Már pedig semmi sem kívánatosabb, mint hogy mind ez elhagyassék és helyette a körülményekhez képest szükséges templomberendezések eszközöltessenek. — Ugyszintén sok templom falai áldozatokkal, áldozati táblákkal, edényekkel, falbakkal, lánczokkal, stb., legtöbbsnyire be nem bizonyított csodák tanúságaival inkább elégtelenítettik, mint diszittetik és azért oda kell hatni, hogy mindazok lassan-lassan eltávolíttassanak és ezen áldozatok sokkal gyümölcsözőtöbb módon a templomalap gyarapítására fordíttassanak.

„Ő felsége meghagyta, hogy ezentúl az ereklyék meg és kivivilágítása, valamint megcsókoltatása, mint a mi által a külsőhöz úgyszólván nagyon hozzászokott nép Isten imáadásától el, a tulságos teremtmény tiszteletéhez vezettedik, ez azonban az igaztisztelet fogalmával ellenkezik, valamint a képeknek, rózsafüzéreknek, pilléreknek, kereszteteknek stb. babonához vezető megérintése beszüntettedék; azon kívül minden férfi és női kolostornak, sőt a világi papságnak is amulettek, skapulierek és övek készítése megtiltassék; senkinek szentelt vagy szenteltnek mondott gyertyákkal, rózsafüzérekkel, füstölgőszerekkel stb. ezekhez hasonló dolgokkal kereskedni meg ne engedtedék.“ *E. E. I. L.*

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Az unitárius kollegium volt osztálytársaihoz felhívást bocsátottak ki az értekezlet megbízottjai. A felhívás tárgya adakozás a konviktusra. Epen jökor jött egyik veterán Csegezy zászlóesperes afia adománya. 50 koránát juttatott a főt. pészök urhoz, azzal a felkéréssel, hogy azt az új kollegium szükségletére valamely közalapba belátása szerint fogadja el. Ez összeget a főt. Pücpök ur a konviktusi alaphoz csatoltatta. Hát ez magában is szép, de még szebbé teszi az adományt esp. afiának kíséző levelében olvasható emez elmékedése. melyet nem mulaszthatunk el szószerint közölni: „Az a kollegium mégis olyan, mint az ezred zászlója: minden közkatona, altiszt, törzstiszt, eskü szerint is, köteles védelmezésére, oltalmazására, hogy valamiként ellenség kezére ne jusson. De különben is azt mondják a tudósok, hogy a nap az ő rendszerében levő égi testekről felszivja magába a különböző gázokat, gőzöket, párákat s abban levő majdnem láthatatlan elemeket, hogy abból táplálkozzék, elégesse; de viszont ez által meleget, világot, tenyészetet, életet sugároz ki a rendszeréhez tartozó égi testekre. Mi lenne vajjon, ha e körforgás megszűnnék a nap rendszerében? S ha megszűnnék a társadalmi életben is?“ A kinek szeme van a látásra: lássa, a kinek füle van a hallásra hallja meg.

— **Kozma Ferenc** gondnok arczképét közöljük rövid jellemrajzával jubileuma alkalmából. Az ünnepély Kolozs megye házában a város, a megye s az ország tanítósa és Kozma barátai előtt folyt le okt. 23-án. A tisztelet és szeretet komoly méltósággal nyilatkozott meg. Az Egyházi Képviselő Tanácsot Gyöngyösi Béla, Mózes András, a kollegiumot Dr. Boros György, Dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton, az egyházközséget: Gyulay László, Iszlai Márton, Péterfi Dénes képviselték.

— **Halmágyi Sándor** budapesti kir. táblai bíró nyugalomba vonult. A kir. Ő Felsége a Ferencz József rend tiszti keresztjével tüntette ki. Gratulálunk és kívánjuk, hogy a nyugalmat élvezze sokáig s csendes óráiban térjen vissza az irodalomhoz, melyben már sok szép sikert ért el.

— **A brassói unitárius leány-egyház** folyó évi október 13-án az „Orient“ szálloda nagytermében templom-alapja javára fényesen sikerült estélyt rendezett, melyen nemcsak a város előkelő közönsége vett részt, hanem a vidékről is számosan voltak jelen. Vaska Béla beszolgáló lelkész megnyitója után Sándor Ella (Székely-Keresztur) művészies zongorajátékával gyönyörködtette a közönséget. Dr. Boros György theologiai dékán az ujjvilág emberéről tartott szabad előadást, mely az estély műsorának kimagasló pontját képezte és a melyet a közönség nagy érdeklődéssel hallgatott végig. Volt még Szócs Irma, Cserei Irén, Göncz Mihály laborfalvi lelkész, Útő Lajos énekvezér és Jánosi István tanító által előadott ének, hegedű és czimbalom-quantet. Szavalt Szabó Lajosné és Vaska Ilona, tilinkón játszott Reményik Kálmán. Azonban mégis legnagyobb szerepe a rendezőségnek jutott, mely semmiféle fáradságot nem tekintve buzgólkodott, hogy ez estély is az eddig rendezettekhez hasonló legyen. Az estélyen felülfizettek: Varga András (Bita) 17 kor., gr. Lázár Istvánné, Weér György kir. tvszéki elnök 9—9 kor., Fekete Benő kir. p. ü. igazg. 5 kor., Dr. Boros György, Jankovics Pál 4—4 kor., Szabó Antal, Veress Vilmos, dr. Kovács Sándor, ifj. Veres György, Benedek Lajos, Eeminger Henrikné 2—2 kor., Orbán Ferencz, Dózsa János, Siklódy István, Szabó Nándor, Bencez Birike, Tutsek Károly, N. N., N. N., N. N. 1—1 kor. Az igen tisztelt felülfizetőknek, valamint az estély közreműködőinek ez uton is a legmélyebb köszönetét nyilvánítja

A rendezőség.

— **Unitárius leányok lobogójára** tett adakozók teljes névsora külön füzetben adta ki az intéző bizottság. A füzet az összes gyűjtőknek meg fog küldetni, hol az adakozók megtekinthetik.

— **A Sárospataki Lapoknak.** „A kolozsvári unitárius kollegium írásban és képekben“ című kis könyv rokonszenves ismertetéseért megleg köszönet. Az ismertető figyelmeztetést megragadta a Dávid Ferencz életrajzában foglalt ezen kifejezés: „A Dávid Ferencz neve a befejezett teljes reformációt jelenti.“ Unitárius orthodoxiának nevezi, mivel a leghivebben visszatükröző reformáció is nem befejezett. hanem folyton él, előbbre haladó és tökéletesedő folyamat.“ Szives bírálóm nem vette figyelembe, hogy én a XVI-ik száz protestáns reformációjára vonatkozóan használtam ezt a kifejezést. Az életrajzban ki is fejttem, hogy a mit Luther megkezdett, azt Dávid befejezte. Abban az értelemben, a melyben a S. L. ésszrevétele szól teljes az egyetértés közöttünk, mert hát mi csakugyan az előbbre haladás, a tökéletesedés hívei vagyunk és akarunk lenni mindenha!

Boros György.

— **Az egyetemi ifjuság.** A Kolozsvári Tádomány-Egyetem ifjusága a régi unitárius kollegium I. emeleti helyiségeiben ez évben nagy energiával fogott egyesületi és irodalmi működéséhez. Október 20-án tartotta megnyitó ünnepélyét, melyen kiváló szép közönség volt jelen. Dr. Bodor Antal rövid, csinos elnöki megnyitója magas színvonalon állott. Pap Domokos, lapunk dolgozótársa egy kedves rajzot olvasott föl az iskolai év első napjáról, vagyis a szegény emberről, ki fiát taníttatni szeretné, de nincs pénze. Ez a rajz is csak arra irányítja figyelmünket, hogy igyekezzünk segíteni a szegény emberek gyermekein,

Egyetemi lapok cz. alatt heti lapot ad ki az Egyetemi kör. Szerkesztik Antalffy Endre és Dr. Bodor Antal, főmunkatársak: Pap Domokos, Péterfi Tibor. A lap gondosan van szerkesztve. A nagyközönség is igen sok olvasni valót talál benne. Egész évre 8 kor.

— A kollégiumi ifjúság beléletéből. Konviktus. Szept. 25-én terített asztal mellett ült a collegium tanári kara és ifjúsága. Gálfi Lőrincz konviktusi gondnok könyörgése után az első konviktusi ebédet fogyasztották. Beszédet mondott főt. Ferencz József püspök úr és Dr. Gál Kelemen gzm. igazgató. A konviktusi étkezésnél az étel előtti imádkozást a papnövendékek végzik. — T e m p l o m o z á s. Ez isk. év elejétől kezdve a reggeli templomozás a papnövendékekre bízott, saját kérésük alapján. Eddig a gymn. tanulók végezték. istentiszteletet. Reggeli istentisztelet. A papnövendékek a reggeli istentiszteletet a gymn. ifjúságtól különválva, saját helyiségükben végzik rendre. Az istentisztelet áll: közénekből, egy bibl. részlet felolvasából, imából és közénekből. Az első istentiszteletet nt. Dr. Boros György dékán úr tartotta.

Megnyitó ünnepélyt tartott a theol. ifj. 1901. szept. 29-én. A theol. ifjúságon kívül jelen voltak: Főt. Ferencz József püspök, Dr. Boros György theol. dékán, Dr. Gál Kelemen gymn. igazg., Csíffó Salamon püsp. titkár, Gyulai László egyh. gondnok, Mózes András theol. tanár, Kovács János, Nagy Gyula, Pálfi Márton, Dr. Kiss Ernő, Major Sándor, Márkos Albert, Demeter Dezső és Lassel Gyula gimn. tanár urak. Az ifjúság „Tebenned bízunk . . .” kezdetű szép. egyh. éneke után Ádámosy Gábor IV. theol. mondott áhitatos imát, mely után a püspök úr meleg szavakkal üdvözölte az ifjúságot. Ezután Dr. Boros Gy. dékán a főbb rendszabályok felolvasása után komoly tanulmányozásra hívta fel őket. A rövid, de lelkes ünnepélyt „Erős várunk . . .” zárta be. — A Theol. Olv. és Önképző Egyesülete okt. 2-án tartotta alakuló gyűlését, melyen egyhangulag megválasztott elnöknek Ádámosy Gábor IV. éves, az Egyh. Lap főszerkesztőjének: Gál Miklós III. é., segédszerkesztőnek: Balázs András II. é., könyvtárnoknak: Úrmösi József, III. é., pénztárnoknak: Végh Bénjámín II. é., jegyzőnek: Veress György I. év. papnöv. — Szónoklattani gyakorlat tartatott okt. 5-én. Szónok volt Ádámosy Gábor IV. é., ki az isteni gondviselésről tartott magas röptű beszédet. A bírálók egyhangu meglegedéséhez csatlakozott a püspök úr is, mint a szónoklattan rendes tanára.

— A fogarasi leányegyházban október hó 6-án tartott ünnepélyes istentisztelet alkalmával kellemes meglepetésben volt részünk. Bedő Ferencz kir. aljárásbíró, köri felügyelő gondnokunknak kedves neje két szép urasztali takaróval ajándékozta meg leányegyházunkat. Egy selyemmel himezett urasztali és egy arannyal gazdagon himezett pohárterítővel, melyeknek értéke 140 kor. Szentpáli Gyula vk. jegyző, az egyházközség újonnan választott gondnokának kedves neje pedig egy szízes urasztali tányért ajándékozott, melynek értéke 6 korona. A kegyes adakozások sorát két nő nyitotta meg, a kiknek példája lelkesített most, de bizonyára buzdítólag hat a jövőre is. Ugyanez alkalommal Szentpáli Gyula az egyházközség gondnoka egy pecsétnyomót 5 kor. értékben, egy jegyzőkönyvet 4 kor. értékben és az egyházközség ingó javai részére egy ládát volt szíves ajándékozni 20 kor. értékben. Pál Ferencz tanf. tollnok a ki az énekvezéri teendőket is buzgósággal végzi — 5 drb. énekeskönyvet ajándékozott az imaház részére. A jó cselekedet önmagát dicséri. A szíves adakozók fogadják ugy a magam, mint az egyházközség hálás köszönetét. „A jöszivü adakozót megáldja az Ur.” Áldja is meg!

H.-Hévíz, 1001. október hó 14-én.

Kiss Aladár beszélőgáló lelkész.

— A szentháromsági unitárius egyház temploma újra építése javára Nyárad-Szentlászlón Nagys. Balla Atilla úrnál f. évi auguszt. 4-én táncmulatást rendezett. Ezen alkalommal a szentügy érdekében felülfizettek: Nagy Benedek ny. lelkész, özv. Nagy Lázárné sz. Ádám Teréz 10—10 k., Nagy Ist-

ván, Nagy Zoltán, Gyalokai Sándor Simén Béla 9—9 k., Szénási Eerenczné, Deésről 5 k., Bereczki Domokos 4 k., Bóth György 3 k., Orbai Mihályné, Nagy János, Szász András, Bór Jenő, Fülök Gyula, Lázár Ferencz 2—2 k., Schlich-ting Józsefné, József Mihály, Nagy Domokosné, György Jánosné, Osváth Béni, Ürmösi Kálmán, Osz János, Bajkó Máté, Török Béla, Tamási Lajosné, Ince Gábor, Steiner Emánuel, Kelemen Árpád, 1—1 k., Nagy Lajos 30 f., Toth Károly 50 f., Marosi Mátvás 40 f., összesen 107 kor. 20 fill. Fogadják kegyes adományaikért egyházunk szíves köszönetét mindazok, a kik a szent célra kegyesen adakoztak.

Szentháromság.

Pap Sándor lelkész, mint pénztárnok.

— Hittan unitárius középiskolák számára. Mult számunkban egyszerre három unitárius író művéről tettünk említést. Egy rövid hónap multával szólhatunk a negyedikről. Munkás, fáradhatlan püspökünk írta. Tartalma az unitárius hittan középiskolai használatra. Azok, a kik a püspök urnak konfirmációi kátéját ismerik, ennek a könyvnek irányával és tartalmával is hamar megfognak ismerkedni. Olvasó közönségünk érdekében alkalmlilag visszatérünk részletesebb ismertetésére. Ezuttal megköszönjük a püspök urnak, hogy kibocsátotta várva várt könyvét. Fölhívjuk rá olvasóink figyelmét. Ára 1 kor. 80. fillér.

— Az unitárius leányok lobogójának képeit és Fangh Erzsébet kisasszonynak a lobogóról irt hü és szép leírását közli „Az Unitárius Kollegium irásban és képekben“ című könyv, a mely szerkesztőségünknel 1 koronával megrendelhető.

— Kriza János költő püspök családi életéről és szokásairól megkapó szép leírást irt Rédiger Géza lelkész az „Unitárius Kollégium irásban és képekben“ cz. könyvben.

— Az „Unitárius Kollegium irásban és képekben“ című munkából életrajzokban meglehet tanulni az unitárius egyház és kollégium történelmét. Ré diger Géza költő lelkész a könyvről így ír: „Az emlékkönyv igen szerencsés gondolat volt. Mi a kik az ünnepélyen jelen nem lehattünk, s azt a szép, tündér palotát nem láhattuk, legalább némi fogalmat, sejtelmet alkothatunk magunknak.“ Perczel Ferenczné Budapestről így ír: Nehány érdeklődőnek szeretném a sikerült kis könyvet bemutatni, melyből tájékozást szerezhetnének kivonatban az egész unitarizmusról.

— Nyilvános számadás. Az 1889. évben Kolozsvári Unitárius Collegiumunkban érettségizett s 1899. szept. 1. 2 napjain 10 éves találkozó rendezett osztálytársak alulírottat bizván meg tíz éves találkozásuk emlékére tett 400 korona alapítványuknak az egyes ígértevévőktől beszédésével és a Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanácsnak beszolgáltatásával, miután megbízatásomnak eleget tettem, kötelességemnek tartom az eredményről az alábbiakban nyilvánosan elszámolni: I. Bevettem: 1. Imreh József brlázsfalvi szolgabirótól 100 k. 2. Dr. Gspán Károly apahídi orvostól 100 k. 3. Máthé János vasuti hivatalnoktól 50 k. 4. Biró Lajos unitárius lelkésztől 50 k. 5. Benczédi Domokos unitárius lelkésztől 50 k. 6. Szász András unitárius lelkésztől 50 k. 7. Koronki János vasuti hivatalnoktól mint későbbi ígértevévőtől 40 k., 8. Időközi kamatokból 5 k. 68 f., együtt 445 k. 68 f. II. Kiadtam, illetve a Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanácsnak beküldöttem: 1. 1900 szept. 7-én 264 k. 68 f. 2. 1901, ápr. 13-án 41 k. 50 f. 3. 1901. augusztus 7-én 140 k., együtt: 445 k. 68 f. A Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanács elnöke Főtiszt. Ferencz József püspök ur, midőn 778—1901. sz. leiratában a 445 k. 68 f. vételét elismeri illetve nyugtázza, meg. biz, hogy osztálytársainak szíves adományukért az E. K. Tanács köszönetét fejezzem ki, mit ezuton teljesítve, s a bennem helyezett bizalmat is megköszönve vagyok és maradok szerető osztálytársatok

Vadad, 1901. augusztus 30.

Szász András unitárius lelkész.

— Adakozások a Brassai siremlék javára 1901. január 1-től április 20-ig. Dr. Lázár Gyula Budapest 26 k., Tanítóképző tanárok orsz. egyesülete Bapapest 25 k., Háromszéki takarékpénztár 20 k., Tarcsafalvi Albert Vargyas 11 k. 40 f., Grátz Mór Kolozsvár, Dévai takarékpénztár, Miskolczi takarékpénztár, Tordai takarékpénztár, Szathmármegyei takarékpénztár, 10—10 kor., Lófi Ödön Nagyajta 7 k. 90 f., Weisz Márton Várfalva 7. k. 40 f. Bölöni Vilmos S-Köröspatak 7 k., Vass István H.-Szt-Péter, Hitelintézet Gy.-Szt.-Miklós, Markovits Pál Nagyvárad, Bécsi biztosító int. kolozsvári főügynöksége 5—5 k. (Folyt. köv.) Kolozsvárt, 1901.

Merza Lajos
biz. pénztárnok.

— Elhunyt Demeter Károly ügyvéd, a kolozsvári ev. ref. egyház pénztárnoka köztiszteletben álló férfiú 84 éves korában Kolozsvárt. Nagy család s ebben Demeter Dezső főgymn. h. tanára gyászolja.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferencz ifjusági köre 1901. október 9-én tartotta alakuló gyűlését, melyen a tagok igen szép számban jelentek meg. A tisztviselői kar a következőleg alakult meg: Elnök Kriza János, alelnökök Adámossy Gábor és Költő Gábor, titkár Ürmösi József, jegyzők Balázs András és Sándor János, pénztáros Antonya Mihály. Választmányi tagok: Pállffy József, Mikó Lőrincz, Csongvay Géza, Kovács Kálmán, Katona Ferencz, Gál Miklós Gál Jenő, Veress György, Toth Erdő.

A kör első rendes gyűlését okt 16-án tartotta meg. Kriza János elnök megnyitó szavaiban igen szépen rajzolta a kör célját és munkálkodási körét. Kiemelte, hogy a realis és anyagi érdekért küzdő korban milyen nehéz feladat vár a kör tagjaira, mert ennek célja a vallásos és erkölcsös élet művelése. De azért csüggedni senkinek sem szabad, hanem csak lelkesedve, együtt érezve törekedni kell előre.

A gyűlés meleg rokonszenvel fogadta elnök szavait és elhatározta, hogy szöszerint jegyzőkönyvre vétessék. Ezután Mikó Lőrincz joghallgató tartotta meg érdekes és tanulságos felolvasását a „vallásszabadságról“. Majd Pap Domokos tanárjelölt olvasta fel egy pár igen kedves és közvetlen ható költeményt melyet élvezettel hallgatott a gyűlés.

Elhatározta azt is a gyűlés, hogy Dávid Ferencz halálának évfordulóján ez évben is ünnepélyt rendez. A sorrend megállapítását a választmányra bízta.

Örömmel kell megemlitsük azt is, hogy a tagok buzgó közreműködése folytán sikerülni fog egy zenekart és dalkört szervezni. Így majd az egylet többször szerepelhet nyilvánosság előtt. Csak munkára fel! i. j.

Az egyleti élet november hónapban mindig újra megpezsdül. A vezetők és a tagok is ekkor foghatnak együttes munkához. Az eddigi tudósításokból azt látjuk, hogy a közelgő telen mindenik körben nagyobb tevékenységet fognak kifejtteni.

Kolozsvárt november 17-én a D. F. E. ifjusági köre Dávid Ferencz emlékére ünnepélyt rendez.

Az udvarhelyi Dávid F. fiók-egylet őszi közgyűlését Homoród-Ujfaluban nov. hó 14-én tartja. A gyűlés iránt nagy érdeklődés mutatkozik, annyival inkább, mert nevezett egyház 100 éves tornya és temploma jubiláris fordulóját szintén ez alkalommal ünnepli a Dávid F. egylettel. Változatos és gazdag tárgysorozat van a rövid napra kitzűzve, rendes istentisztelettel, üdvözlő beszédek a Dávid F. egylet, az egyházkör részéről, felolvasás az egyház 100 éves múltjáról, alkalmi költemény, műének darabok stb., melyre az alnökség az érdeklődőket e helyen is tisztelettel meghívja.

Budapesten valószínűleg november 17-én lesz az első felolvasó gyűlés.
 A felső-fehérvári D. F. egyesület november 2-án Felső-Rákoson fogja tartani közgyűlését. Ez alkalommal Ferenczi Lajos f-rákosi énekvezér-tanító 40 évi jubileumát is megünneplik.

Egyleti tagok és előfizetők sziveskedjenek november hónapban mulhatlanul beküldeni évi tagdíjukat, különben decemberben más uton leszünk kénytelenek zaklatni

Szerkesztői üzenetek, R. G. Nagy köszönet az érdekes közleményért. A másik dologra közelebről sor kerül. — A fiók-egyletek t. titkárai sziveskedjenek a téli programot november közepéig közölni a szerkesztő-titkárral.

TARTALOM: Vallásunk mai szereplése. Perczelné Kozma Flóra. 278 l. — Dávid Ferencz (Arczképpel.) Boros Gy. 275 l. — Az ifjuság és a Dávid Ferencz egyesület. Váry Albert. 278. l. — Pénztárnoki jelentés. Gálfi Lőrincz. 281. l. — A kegyelem hatalma. Ford. Barabás Ábel 283 l. — Tagart kisasszony beszéde az új kollegiumban. 287. l. — Egy unitárius leány szavai az ifjusághoz Fangh Erzsébet. 288. l. — Kozma Ferencz. (Arczképpel.) Dr. Boros György. 289. l. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének története a XIX-ik században. 291. l. — A Protestánsok az unitáriusokról és egymásról. 294. l. — Tarcsafalvi Pál. Gálffy Zsigmond. 297 l. — Egy unitárius pap önvédelme ezalótt 833 évvel. Basilius István. 298 l. — II. József az ereklyék tisztelétéről. 299. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak 299. l. — Egyleti élet és munkásság. 303. l. —

M. A. V. ERDELYRESZI FO- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.

Ervényes 1901. október 1-étől.

506	504	508	502			507	501	505
Sz. 830	Gy. 200	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u.	é. 710	Gy. 750	Sz. 620
" 1121	" 352	" 902	" 1112	é. r.		" 337	" 539	" 335
" 1131	" 359	" 927	" 1119	ind.	Szolnok	é. r.	" 322	" 532
" 133	" 521	" 1133	" 1247	é. r.	Püspök-Ladány	é. r.	" 119	" 403
" 200	" 528	" 1151	" 1255	ind.	Nagy-Várad	é. r.	" 1254	" 356
" 342	" 639	" 148	" 211	é. r.	Kolozsvár	é. r.	" 1104	" 238
" 833	" 1008	" 659	" 553	é. r.	Ar.-Gyéres	é. r.	" 613	" 1101
" 850	—	V. 830	" 611	ind.	M.-Vásárhely	é. r.	V. 524	" 1046
" 1018	—	" 1041	" 727	ind.	Tövis	é. r.	" 346	" 923
" 459	—	—	1030	é. r.	Küküllőszög	é. r.	" 1225	" 543
" 543	—	" 530	" 530	ind.	Kis-Kapus	é. r.	" 534	" 1122
" 1152	—	V. 1245	" 832	é. r.	Segesvár	é. r.	" 207	" 806
" 1221	—	" 143	" 837	ind.	Sz.-Údvarhely	é. r.	" 142	" 800
" 102	—	" 226	" 504	é. r.	Héjasfalva	é. r.	" 1258	" 735
" 201	—	" 333	" 943	é. r.	Ágostonfalva	é. r.	" 1150	" 636
" 340	—	" 527	" 1053	é. r.	Brassó	é. r.	" 945	" 549
" 612	—	—	" 159	é. r.	K.-Vásárhely	é. r.	" 710	" 300
" 403	—	V. 608	" 1114	é. r.	Brassó	é. r.	" 913	" 529
" 613	—	" 832	" 1258	é. r.	Predeal	é. r.	" 703	" 350
" 800	—	" 1025	" 209	é. r.		é. r.	" 508	" 245
" 135	—	—	" 653	é. r.		é. r.	—	" 1024
—	—	—	" 1022	ind.		é. r.	—	" 653
—	—	—	" 219	ind.		é. r.	—	" 218
—	—	—	" 331	é. r.		é. r.	—	" 112

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.